

Įvadas

Turtingas tėtis, vargšas tėtis

TURĖJAU DU TĒČIUS, TAIGI GALĖJAU ĮVERTINTI DU VISIŠKAI SKIRTINGUS – TURTUOLIO IR VARGŠO – POŽIŪRIUS.

Turėjau du tėčius: turtingą ir vargšą. Vargšas tėtis buvo labai išsilavinęs ir protingas. Jis buvo mokslų daktaras ir, vos per keletą metų baigęs paprastai ketverius metus trunkantį bakalauro studijų kursą, kaip stipendininkas studijavo Stanfordo, Čikagos ir Šiaurės vakarų universitetuose, o štai turtingasis tėtis net nebaigė aštuonių klasių.

Abu tėčiai daug dirbo, abu savo srityse pasiekė puikių rezultatų. Abu ganėtinai daug uždirbdavo. Tačiau jeigu vienam iš jų nuolat tekdavo grumtis su finansiniais sunkumais, tai kitas tapo vienu turtingiausių žmonių Havajuose. Vienas tėtis numirė, palikdamas savo šeimai, labdaros organizacijoms ir bažnyčiai dešimtis milijonų dolerių, o kitas – krūvas neapmokėtų sąskaitų.

Abu tėčiai buvo stiprūs, žavūs ir įtakingi, abu nešykštėdavo man įvairių patarimų, tačiau jų patarimai buvo be galo skirtingi. Abu tvirtai tikėjo išsimokslinimo nauda, tačiau rekomendavo skirtingas mokymosi kryptis.

Jeigu būčiau turėjęs tik vieną tėtį, būčiau privalėjęs priimti arba atmesti jo patarimą. Tačiau jų buvo du, todėl turėjau ir galimybę rinktis vieną iš dviejų priešingų požiūrių: turtingo žmogaus požiūrį ir neturtingo žmogaus požiūrį.

Užuot lengva ranka atmetęs vieną požiūrį ir sutikęs su kitu, juos abu kruopščiai apsvarstydavau, palygindavau ir tik tuomet apsisprendavau. Tiesa, tuo metu turtingasis tėtis dar nebuvo tapęs turtingu, o vargšas dar nebuvo nuskurdęs. Abu vyrai buvo tik pradėję savo profesinę veiklą bei priversti spręsti finansines ir šeimos problemas. Tačiau jų požiūriai į pinigus jau tada labai skyrėsi.

Pavyzdžiui, vienas tėtis dažnai kartodavo: „Visos blogybės kyla iš meilės pinigams.“ Kitas tėtis teigėdavo: „Visos blogybės kyla dėl pinigų trūkumo.“ Man, žaliajam jaunuoliui, turinčiam du stiprius ir įtakingus tėčius, buvo išties nelengva. Norėjau būti geras ir klusnus vaikas, tačiau abu mano tėčiai sakėdavo visiškai skirtingus dalykus. Jų absoliučiai priešingi požiūriai į gyvenimą, o ypač į pinigus, mane nuolat stebindavo ir intriguodavo, todėl pasinerdavau į ilgus apmąstymus, mėgindamas perprasti jų žodžius.

Dažnai leisdavau laiką mąstydamas ir savęs klausinėdamas: „Kodėl jis taip kalba?“, o po to užduodavau sau tą patį klausimą ir apie kito tėčio išsakytus dalykus. Būtų buvę kur kas paprasčiau tiesiog ištartį sau: „O juk jis teisus. Turiu su juo sutikti.“ Arba tiesiog

atmesti vieną iš požiūrių: „Senis veikiausiai nenutuokia, ką kalba.“ Tačiau aš džiaugiasi tuo, kad turėjau du tėčius, kuriuos abu mylėjau, nes jų skatinamas išmokau savarankiškai mąstyti. Galų gale paaiškėjo, kad rinkdamasis pasiekiau daugiau naudos, nei tiesiog priimdamas ar atmesdamas vieną ar kitą požiūrį.

Elgesio su pinigais subtilybių mokoma ne mokykloje, o namuose. Tai ir yra viena iš priežasčių, kodėl turtuoliai toliau turtėja, skurdžiai toliau skursta, o vidurinė klasė niekaip neišsikapsto iš skolų. Daugelis žmonių apie pinigus sužino iš tėvų. O ką gali vos galą su galu suduriantys tėvai papasakoti vaikams apie pinigus? Jie tiesiog nuolat įkyriai ragina: „Lankyk mokyklą ir stropiai mokykis.“ Vaikas gali baigti mokyklą puikiais pažymiais, tačiau jo galvoje bus giliai įsišaknijusi skurdžiaus mąstysena ir nuostatos.

Kad ir kaip bebūtų liūdna, apie pinigus mokykloje nemoko. Mokyklose didžiausias dėmesys skiriamas ne finansiniams įgūdžiams, o mokslo tiesų ir profesinių įgūdžių įsisavinimui. Tai paaiškina, kodėl sumanūs bankų tarnautojai, gydytojai ir buhalteriai, mokykloje gaudavę puikius pažymius, visą savo gyvenimą susiduria su nuolatiniais finansiniais sunkumais. Už stulbinančią JAV skolą galima drąsiai padėkoti mūsų puikiai išsilavinusiems politikams ir valstybės pareigūnams, kurie priima svarbius sprendimus, neturėdami reikiamo supratimo apie piniginius reikalus.

Šiandien vis dažniau susimąstau, kas netrukus nutiks, kai atsiras milijonai žmonių, kuriems nuolat reikės finansinės ir medicininės pagalbos. Stokodami pragyvenimui reikalingų lėšų, jie priklausys nuo savo šeimų ir vyriausybės. Kas nutiks, kai valstybinė sveikatos priežiūra ir socialinės apsaugos sistema pritrūks pinigų? Kaip išgyvens mūsų valstybė, jeigu tėvai, kurių daugelis ilginiui nuskurs, o kai kurie iš jų jau dabar vos suduria galą su galu, ir toliau mokys savo atžalas klaidingų tiesų apie pinigus?

Turėdamas du įtakingus tėčius, galėjau mokytis iš jų abiejų. Apmąstęs jų patarimus supratau, kad mūsų mintys turi lemiamos reikšmės gyvenimo kokybei. Pavyzdžiui, vienas tėtis buvo įpratęs nuolat kartoti: „Man tai neįperkama.“ Kitas tėtis griežtai drausdavo taip kalbėti. Jis primygtinai reikalavdavo, kad aš paklauskčiau savęs: „Kaip galėčiau tai įsigyti?“ Taigi pirmuoju atveju turime teiginį, kuriuo remdamiesi bėgame nuo atsakomybės, o antruoju – klausimą, priverčiantį mus mąstyti. Mano turtingasis tėtis tvirtindavo, kad žmogaus, automatiškai kartojančio žodžius „Man tai neįperkama“, smegenys nustoja veikti, o klausimas „Kaip galėčiau tai įsigyti?“ priverčia smegenis įtemptai dirbti. Šis tėtis, būsimasis turtuolis, neturėjo omenyje, kad reikia stverti kiekvieną trokštamą daiktą. Jis aistringai tikėjo, kad žmogus privalo nuolat lavinti savo protą, patį galingiausią kompiuterį pasaulyje, ir nuolat kartodavo: „Mano protas kasdien darosi vis aštresnis, nes aš nepaliaujamai jį lavinu. Kuo aštresnis ir skvarbesnis bus mano protas, tuo daugiau pinigų uždirbsiu.“ Jis buvo tvirtai įsitikinęs, kad žmogaus, nuolat kartojančio frazę „Man tai neįperkama“, smegenys ilginiui apsnūsta.

Nors abu tėčiai daug ir sunkiai dirbo, pastebėjau, kad vieno iš jų protas užsnūsdavo, kai tik iškildavo tam tikrų finansinių klausimų, o kito tėčio smegenys nuo tokių

klausimų imdavo dar greičiau veikti. Galiausiai viskas baigėsi tuo, kad vienas tėtis labai sustiprėjo finansiškai, o kito tėčio piniginiai reikalai smarkiai pašlijo. Tai šiek tiek primena situaciją, kai vienas žmogus nuolat vaikšto į sporto salę mankštintis, o kitas drybso ant sofos ir žiūri televizorių. Tinkamai parinkti fiziniai pratimai padeda ilgiau išlikti sveikam, o tinkama proto mankšta suteikia daugiau progų praturtėti.

Abu tėčiai remdavosi skirtingais požiūriais, ir tai turėjo įtakos jų mąstysenai. Pavyzdžiui, vienas tėtis manė, kad turtuoliai turi mokėti didesnius mokesčius ir taip palengvinti dalį tų, kuriems gyvenimas klostosi ne taip sėkmingai. Kitas tėtis kartodavo: „Mokesčiai baudžia tuos, kurie dirba, ir apdovanoja tuos, kuriems dirbama.“

Vienas tėtis patardavo: „Daug mokykis, kad susirastum gerą bendrovę ir joje įsidarbintum.“ Kitas tėtis kartojo: „Daug mokykis, kad susirastum gerą bendrovę ir ją nusipirktum.“

Vienas tėtis sakydavo: „Aš nesu turtingas, nes turiu jus, vaikučiai.“ Kitas tėtis teigdavo: „Aš privalau praturtėti dėl to, kad turiu jus, vaikučiai.“

Vienas tėtis skatindavo aptarinėti piniginius ir verslo reikalus prie pietų stalo, o kitas tėtis griežtai drausdavo šią temą nagrinėti valgio metu.

Vienas tėtis sakydavo: „Kai reikalas susijęs su pinigais, veik saugiai, niekada nerizikuok.“ Kitas tėtis patardavo: „Mokykis valdyti riziką.“

Vienas tėtis mąstė taip: „Mūsų namas – tai pati stambiausia mūsų investicija ir pats didžiausias mūsų turtas.“ Kitas tėtis jam prieštaraudavo: „Mano namas – tai įsipareigojimas (pasyvas); ir jeigu manote, kad namas – tai pati stambiausia jūsų investicija, jūs pakliuvote į bėdą.“

Abu tėčiai laiku apmokėdavo sąskaitas, tik vienas iš jų apmokėdavo iš karto, o kitas – baigiantis apmokėjimo terminui.

Vienas tėtis tikėjo, kad žmogumi ir jo poreikiais pasirūpins jį įdarbinusi bendrovė ar šalies vyriausybė. Jis nuolat būdavo susirūpinęs dėl didesnio darbo užmokesčio, pensijų planų, medicinos draudimo, nedarbingumo atostogų, eilinių atostogų dienų ir įvairių lengvatų suteikimo. Jis žavėjosi abiem savo dėdėmis, kurie, atitarnavę kariuomenėje, per dvidešimtį nepriekaištingos tarnybos metų uždirbo dideles pensijas ir lengvatas. Jis žavėjosi sveikatos draudimo idėja ir privilegijomis, kurias kariuomenė suteikdavo išeinantiems į atsargą kariškiams. Jam patiko universitetuose taikoma akademių laipsnių suteikimo tvarka. Kartkartėmis darbo vietos išsaugojimas ir socialinės lengvatos ilgamečiams darbuotojams jam atrodydavo daug svarbesni už patį darbą. Jis dažnai sakydavo: „Aš daug ir sunkiai dirbau mūsų vyriausybei, todėl turiu teisę naudotis visomis lengvatomis.“

Kitas tėtis tikėjo visišku finansiniu savarankiškumu. Jis atvirai kritikuodavo „pašalpinę“ mąstyseną, nes buvo tvirtai įsitikinęs, kad ji sukuria silpnus ir nuolat pinigų stokojančius žmones. Jis buvo ryžtingas finansinio kompetentingumo šalininkas.

Vienas tėtis nerdavosi iš kailio, kad sutaupyti kelis dolerius. Kitas tiesiog investuodavo pinigus. Vienas tėtis mokė mane, kaip pateikti įspūdingus gyvenimo

aprašymus, kurie padėtų gauti gerą darbą. Kitas aiškino, kaip sudaryti išsamius verslo ir finansinius planus, kad pats galėčiau kurti darbo vietas.

Turėdamas du įtakingus tėčius, galėjau nuolat stebėti, kaip skirtingos mintys veikia žmogaus gyvenimą. Tai buvo neįkainojama patirtis. Pastebėjau, kad žmonės tikrai formuoja savo gyvenimą savo mintimis. Pavyzdžiui, mano neturtingasis tėtis nuolat sakydavo: „Niekada nepraturtėsiu.“ Ir ši jo pranašystė išsipildė. Kita vertus, mano turtingasis tėtis visada laikė save turtuoliu. Jis mėgdavo kartoti: „Aš turtingas, o turtingi žmonės taip nesielgia.“ Net ir po didelio finansinio nuosmukio patyręs bankrotą jis vis tiek laikė save turtingu ir vis drąsinosi: „Tarp buvimo vargšu ir subankrutavusiu – didžiulė praraja. Bankrotas – laikinas reiškinys, o skurdas – nuolatinė būsena.“

Mano neturtingasis tėtis sakydavo: „Pinigai manęs nedomina“ arba „Pinigai nėra svarbūs“, o mano turtingasis tėtis jam prieštaraudavo: „Pinigai – tai galia.“

**Tarp buvimo vargšu ir subankrutavusiu – didžiulė praraja.
Bankrotas – laikinas reiškinys, o skurdas – nuolatinė
būsena.**

Mūsų minčių galia ne visada tinkamai išmatuojama ir įvertinama, tačiau man, dar neapsiplunksnavusiam jaunuoliui, jau buvo visiškai aišku, kad būtina gerai suvokti savo mintis ir tiksliai jas reikšti. Pastebėjau, kad mano neturtingasis tėtis buvo neturtingas ne todėl, kad per mažai uždirbdavo, o dėl to, kad skurdą nulėmė jo mintys ir veiksmai. Būdamas jaunuolis, kuris turi du tėčius, aš labai gerai jaučiau, kad privalau itin atsargiai rinktis, kurias abiejų tėčių mintis turiu pasisavinti. Kurio tėčio turėčiau klausytis – turtuolio ar vargšo?

Nors abu tėčiai be galo pagarbiai vertino išsilavinimą ir mokymąsi, jų nuomonės dėl to, ko reikėtų mokytis, labai skyrėsi. Vienas tėtis norėjo, kad visas jėgas skirčiau mokslui, įgyčiau mokslinį laipsnį ir susirasčiau gerą darbą, kuriame daug uždirbčiau. Jis norėjo, kad aš tapčiau teisininku ar finansininku ir kad įgyčiau magistro laipsnį verslo mokykloje.

Kitas skatino mane mokytis, kad tapčiau turtingu, kad suprasčiau, kaip dirba pinigai, kad išmokčiau priversti pinigus dirbti man. Jis nuolat kartojo: „Ne aš dirbu pinigams, o pinigai dirba man!“

Dar būdamas devynerių, nusprendžiau, kad jeigu noriu kuo daugiau sužinoti apie pinigus, privalau kuo įdėmiau klausytis savo turtingojo tėčio patarimų. Tai reiškė, kad daugiau nebeklausysiu savo neturtingojo tėčio, nors jis ir galėjo puikuotis įspūdingais moksliniais laipsniais.

Roberto Frosto pamoka

Robertas Frostas – mano mėgstamas poetas. Mielai skaitau visus jo eilėraščius, tačiau pats mylimiausias – „Nepramintas kelias“. Jo žodžius prisimenu veik kasdien.

Nepramintas kelias

Geltonoj girioj driekės du keliai,
Abiejų pasirinkti negalėjau aš, deja.
Stovėjau taip sutrikęs dar ilgai,
Žvelgiau į vieną kelią įdėmiai,
Kol tas pradingo miško tankmėje.

Tada patraukt kitu keliu aš sumaniau –
Labiau viliojo kelias nepramintas.
Maniau, kad toks pasirinkimas rimtas.
Bet, vos pradėjęs sau žingsniuot antru keliu,
Aš supratau: iki juodumo numinti abu.

Tačiau išvydau balkšvo ryto šviesoje:
Praeivio žingsnių lapai nė nepalytėti,
Abu keliai paskendę žolėje.
Todėl į pirmą kelią kitą dieną sugrįžau –
Nuves į antrąjį šis kelias, aš žinau.

Daugybė metų pralėkė, dienų,
O aš, lyg šiandien, du kelius saulėtoj girioje matau.
Kas kartą atsidusęs vis menu:
Keliu nepramintuoju tąsyk pasukau –
Ne kelią, o likimą sau pasirinkau.¹

Daugelį metų mažčiau apie šį Roberto Frosto eilėrašį. Sprendimas neklausyti išsilavinusio tėčio patarimų, kaip tvarkyti pinigus, buvo be galo skausmingas, tačiau jis turėjo didžiulės įtakos mano visam likusiam gyvenimui.

Kai tik apsisprendžiau, kurio tėčio pavyzdžiu turiu sekti, pradėjau mokytis pinigų valdymo meno. Turtingasis tėtis mane mokė trisdešimt metų, kol man sukako trisdešimt devyneri. Jis liovėsi tai daręs, kai pamatė, kad aš gerai įsisąmoninau tai, ką jis šitiek metų kalė į mano kietą galvą.

Pinigai – tai viena iš galios formų. Tačiau dar galingesnė jėga už pinigus – finansinis išprusimas. Pinigai atkeliauja ir iškeliauja, tačiau jei suvoksite, kaip pinigus tvarkyti, įgysite galią juos valdyti ir sukursite gerovę. Vien pozityvaus mąstymo nepakanka, ir taip yra todėl, kad daugelis mokykloje puikiai besimokiusių žmonių taip ir neperprato finansų valdymo esmės. Šie žmonės visą savo gyvenimą praleidžia plušėdami dėl pinigų.

Kadangi mokytis pradėjau būdamas vos devynerių, pirmosios turtingojo tėčio pamokos buvo ganėtinai paprastos. Ir kai viskas buvo pasakyta bei padaryta, supratau, kad per pastaruosius tris dešimtmečius įsisavinau šešias pagrindines pamokas. Mano knyga ir yra skirta šioms šešioms pamokoms, kurias stengiausi išdėstyti taip pat paprastai ir suprantamai, kaip kadaise tai darė mano turtingasis tėtis. Šios pamokos nėra atsakymai. Tai kelio gairės, padėsiančios jums ir jūsų vaikams praturtėti nepaisant to, kas benutiktų šiame permainingame, netikrumo kupiname pasaulyje.

¹ Originalas: *The Road Not Taken* by Robert Frost. Vertė Jurgita Dimšienė.